

ZENEI HÉT

ILLUSZTRÁLT ZENEMŰVÉSZETI KRITIKAI HETILAP

Liszt

Kodály

Sándor Erzsi
és Takács Mihály
a „Bolond” szerepeiben.

SZERKESZTI: NEMES JENŐ :: FELELŐS SZER-
KESZTŐ ÉS KIADÓ: Dr. MELLÉKY BÉLA KORNÉL

ÁRA 5 KORONA

no 4194

MAJON ERON GUSTIN

R12

REZA ZENGUNOMANYI
11. 522/69

ZENEI HÉT

Előfizetési ára
negyedévenként
60.— korona :: ::

SZERKESZTI: NEMES JENŐ
FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ:
Dr. MELLÉKY BELA KORNÉL

Egyes szám ára:
helyben és vidé-
ken 5.— korona.

Olvasóinkhoz!

Zeneéletünk sokkal fejlettebb már, semhogy szaklapot nélkülözhetne. Amidőn a ZENEI HÉT-ünket megindítjuk, úgy véljük, fontos feladatot teljesítünk, amennyiben újságot adunk annak a sok ezerre menő zenekedvelő közönségnek a kezébe, amely tudni akarja, mi minden történik a zenei világban, itthon épügy, mint a külföldön.

Lapunk tehát elsősorban aktuális zenei eseményekkel, de a mindenkori szakkérdésekkel is foglalkozik. Figyelemmel kíséri zeneéletünk minden egyes fázisát és ezeket kritikailag dolgozza fel. Mert nemcsak a közönség informálását tűzte ki céljául, hanem részt vesz e legnevesebb művészet népszerűsítésének és fejlesztésének nagy munkájában is.

Ítéleteinkben mindenkor a legmagasabb rendű művészi szempont vezet és ettől senkinek a kedvéért nem tágitunk. Nem is vagyunk semmiféle intézmény vagy vállalat hivatalos lapja. Lapunk a közönségé. Azé a finomultabb ízlésű közönségé, amely lapjától a legnagyobb tárgyilagosságot kívánja és nem bocsátaná meg, ha a lap az igazságtól csak egy hajszálnyira is eltérne. Ennek a magasabb műveltségű közönségnek dolgozunk mi.

Lapunk munkatársául a legkiválóbb zeneesztétikusokat sikerült megnyernünk, akiktől minden számban egy-két esszét közlünk. Azonkívül riportokat, cikkeket, híreket, remniszcenciákat stb. stb. Általában arra törekszünk, hogy változatos, színes lapot adjunk.

Első számunk nem végleges formája lapunknak. Állandóan tökéletesítésére törekszünk. A kezdet nehézségeit leküzdvé, sok mindenféle újítást akarunk még meghonosítani. Általában véve programunk nagyszabású, melyet minden körülmények között meg akarunk valósítani.

És ehhez kérjük a közönség pártfogását.

A SZERKESZTŐSÉG.

95

72

MAJOR ERVIN

Kodály Zoltán.

Teljesen zárkózottan él rózsadombi villájában.

Dolgozószobájában találjuk. Íróasztal előtt ül, a nyitott ablakon beárad a zöld mezők pompás illata. A falon székel szöttesek, kalotaszegi himzések, magyar motívumokkal ékes cserépedények. Olyan a lakás, mint egy magyar népművészeti kiállítás. Az íróasztalon könyvek, kottapapír, közbül kiemelkedik egy fonográf.

— Nem szeretem, sőt határozottan kellemetlen nekem, ha foglalkoznak velem, — jelenti ki mindenekelőtt.

— Különben sem mondhatok magamról semmi olyat, ami újdonságként juthatna. *Szerenádomat*, melyet legutóbb irtam, Waldbauerék már játszották. *Berzsenyi: Közelítő tél* és *Ady: Sirni . . . sirni . . .* című költeményeire irt dalaimat a filharmonikusok fogják előadni a télen. Készülő műveimről pedig nem nyilatkozom, mert azokat — míg készen nincsenek — nem létezőknek szoktam tekinteni.

Kérdést intéztünk a művészhez, mint a modern magyar zene külföldön is nagyrabecsült művelőjéhez: — milyen a helyzet a magyar zenei művek exportja tekintetében?

— A háború megszakított minden kapcsolatot, mely köztünk és az antant-államok közt fennállott. A régi, nehezen szerzett összeköttetések felbomlottak. Annakidején, tíz év előtt, megboldogult Kovács Sándor kezdeményezésére egy magyar koncertet rendeztek Párisban s a külföld figyelmét itt vonta magára a magyar zene. Megismerték és megszerették a magyarokat, ettől kezdve élénk érdeklődés kísérte a magyar műveket. Külföldi művészek, zenekarok állandóan játszottak magyar zeneszerzőktől.

— Egyízben Amerikából levelet kaptam, melyben egy *Kneisel* nevű művész értesít, hogy quartettemet nagy sikerrel játszotta több amerikai városban. Mivel Kneiselt nem ismertem, nevét addig nem hallottam, azt hittem valami bátor fiatalember lehet, ki uttörő munkára vállalkozott. Csak nemrég tudtam meg, hogy egyike Amerika legkiválóbb művészeinek s zenei körökben amerikai Joachimnak szokták nevezni. Hogy miként jutott művem hozzá, máig sem tudom.

— Baj az is, hogy nálunk ma valamit kiadni, szinte lehetetlen. Legtöbb zeneszerzőnk műve kéziratban kerül csak előadásra. Én ugyan nem panaszkodhatom, mert a bécsi Universal összes műveimet lekötötte, azonban ez az állapot zeneszerzőink szempontjából munkára serkentőnek egyáltalában nem mondható.

Kérdésemre, mik a tervei a jövőre nézve, előadja:

— Jelenleg, mint köztudomású, szabadságon vagyok. Dolgozom, munkálkodom. Az országot elhagyni semmi körülmények között nem fogom. Német, sőt francia nyelven is tudnék előadásokat tartani, ennek dacára kivándorlásra nem is gondolok. Különben is itt tart az a munkám, amit *Bartók Bélával* együtt évek óta folytatok: a magyar népdalok gyűjtése. Mondhatnám minden nép összegyűjtötte dalait, még a morvák is, — s az asztalán fekvő vaskos kötetre mutat, — csak

mi hagyjuk veszendőbe menni ősi dalainkat. Pedig ilyen gyűjtemény ékes tanúsága lenne a külföld előtt a magyar nép zenei kulturájának. Amellett meggyőződésem szerint ugyanazt a hatást gyakorolná a zenére, mint annak idején a népköltés megismerése az irodalomra. Sajnos, igen sok nehézséggel kell küzdenem, támogatást sehonnan sem nyerek. Pedig a már összegyűjtött anyag kiadásához legalább egymillió korona lenne szükséges. Hogy ez az összeg honnan s mikor kerül majd elő, nem is sejtem. Fő, hogy az anyag együtt legyen. Ezért kell folytatni a gyűjtést, bármennyi áldozattal jár is, mert félő, hogy a mai generációval kivész a régi hagyományok jó része is, a fiatalok nem éneklék már apáik dalait s félő, hogy az utódok már ismerni is alig fogják őket.

— A gyűjtött anyag egy kis részét, az úgynevezett „*Sírató énekeket*“ a Rózsavölgyi cég még az idén kiadja. Hogy a többi mikor kerül sajtó alá, a jó ég tudja.

— Maga a gyűjtés úgy történik, hogy felkérem a falu egyik intelligensebb emberét, ahol tanító van, rendszeren ezt, hogy hívja össze azokat az embereket, kik énekelni tudnak. Ezekkel azután megismerkedem, megnyerem a bizalmukat, a tőlük hallott s a gyűjteménybe még fel nem vett dalokat fonográfirozzom, vagy lekottázom. Persze igen sok humoros eset adódik elő ily alkalmakkor. Olyik megkérdezte tőlem, hogy melyik színházban fogják énekelni, amit ő a fonográfból énekelt, a másik meg, hogy sokat keresek-e vele, hogy dalaitat összegyűjtöm. Sehogysen akarják elhinni, hogy nincs valami huncutság a dologban.

— A gyűjtött anyag feldolgozásánál a hasonló dallamok egymás mellé kerülnek.

Zárkózottsága teljesen felenged s ő, aki mikor önmagáról, saját műveiről esett kérdés, ugyancsak fukarkodott a szóval, most lelkesülten beszél. Hangját átfűti a meggyőződés ereje, amikor kijelenti:

— Ezt a munkát folytatni *kötelesség*,

Bucsuzás előtt megkérdezzük még, melyik művét szereti legjobban. Mosolyogva válaszol:

— Azt, amit még csak a jövőben fogok megírni.

M. K.

A magyar zene hódítása Olaszországban.

Az elmúlt szezonban új vonósnégyes társaság alakult Budapesten, amely néhány nagyon szépen sikerült hangversenyével egy csapásra meghódította a főváros zeneértő közönségét. Pesti sikerük után a művészek, névszerint: *Lehner, Smilovits, Róth és Hartmann* Bécsbe is átrándultak, ahol két hangversenyt rendeztek, mind a kettőt a közönség és sajtó ószinte tetszésnyilvánítása mellett. Egy impresszárió pedig

olaszországi hangversenyköruttra tett nekik ajánlatot. Lehnerék az ajánlatot el is fogadták és bár a hangversenyévadnak már vége volt, tavasz utolján utnak indultak.

Északolaszországnak majdnem minden jelentékenyebb városában megfordultak és utjuk a sikerek sorozata volt. Ugyyszólván diadalutról lehet szólanunk, mert a Pestre érkezett olasz lapok beszámolóiból megállapítottuk, hogy az olaszok lelkesedéssel fogadták a magyarok művészi produkcióját, mint ahogy magyar szerzők műveiről a legnagyobb elragadtatással nyilatkoztak.

Erre vonatkozólag kérdést intéztünk a közben hazaérkezett művészekhez, akik a modern magyar zene nagy sikeréről a következőkben számoltak be olvasóinknak:

— Első hangversenyünket Triesztben tartottuk, ahol a közönség óvációja szokatlan fordulatot vett, amennyiben az ottani akadémia igazgatója egy kis rögtönzött beszédben méltányolta játékunkat és külön felhívta a közönség figyelmét műsorunk magyar számaira.

— Meg kell tanulniok ezt a néhány magyar nevet — mondotta többek között, *Dohnányi*, *Bartók*, *Kodály* és *Weiner* neveit felsorolva — mert ezek a művészek a modern zeneszerzés legkiválóbb képviselői, akikről még sokat fogunk hallani.

A trieszti koncert hire eljutott a többi városokba is, úgy hogy amikor Velencébe érkezünk, elsősorban magyar művek műsorra tűzését kérték tőlünk. Megtettük, hogyne tettük volna meg és a közönség hálás is volt érte. Velencében a kardinális a pünkösdi misén való közreműködésre is felkért bennünket és mi a megtisztelő meghívásnak eleget téve, pünkösd első napján a Szent Mark-téri templomban előadtuk *Schubert* *esz dur Adagio*-ját.

— Mindenütt, nem csak a közönség és a művészek, hanem a rendszerint konzervatívnek ismert hivatalos intézmények is, mint például az akadémiák, a legnagyobb elismeréssel nyilatkoztak a magyar darabokról, amelyek kottáit nyomban meg is rendelték.

Sinigaglia Leona, a legkiválóbb olasz zeneszerzők egyike például, miután *Dohnányi* desz dur kvartettjét hallotta, levélben gratulált a mesternek nagyszerű kompozíciójához.

— A francia külügyminisztérium államtitkára, aki egyik páduai koncertünkön jelen volt, meghívott bennünket Párizsba, sőt magára vállalta a vendégszerepléssel járó fontosabb dolgok elintézését is. Szívesen fogadtuk el ajánlatát, mert hiszen Párisban idegen művészek, bármily kiváló is legyen, tudvalevőleg meglehetősen nehéz sora van. Ugy, hogy vannak dicsőségben megőszült nagyon híres művészek, akik még nem jutottak hozzá, hogy párisi közönség előtt játszanak.

— Reméljük, hogy bennünket szívesen fogadnak majd és épúgy mint az olaszok, ők is megszeretik a modern magyar zenét, belátva egyúttal azt, hogy a méltatlanul mellőzött és feldarabolt országunknak igenis van számottevő zenei kultúrája.

Látogatás Dohnányinál.

Hat óra lehetett amikor a Trombitás-uti villa kapuján becsöngettünk. Fehérkötényes szobalány nyit kaput s jöttünk célja iránt érdeklődik. Átadjuk a névjegyünket, beviszi, de előre kijelenti, hogy a művész ujságírókat nem fogad. Egy pillanatnyi várakozás és megjelenik a művész felesége s mentegetőzve jelenti ki, hogy férje senkit sem fogad, ujságok részére pláne nem nyilatkozik s legnagyobb sajnálatára ez esetben sem tehet kivételt. Hivatkozunk arra, hogy egy most meginduló lapról van szó, melynek közönsége rajong a művészért s mindenáron hallani szeretne róla, addig is míg a dobogón viszontláthatja. A művésznő egy pillanatig gondolkodni látszik, azután végtelen kedvességgel kijelenti, hogy mivel férjét mindennap keresik ujságírók s eddig mindenkit elutasított, a többieket bántaná meg, ha ez esetben kivételt tenne, azonban helyette kész örömmel ad intervjut ő maga.

Végigvezet a tágas hallon, aztán kisebb szobán keresztül egy hatalmas terembe, melynek egyik oldala csupa ablak, — ugyszólván üvegfal. Ki lehet látni a kertbe, melyet dúslombu fák tesznek árnyékosná.

— Két operája van készen, — kezdi a művésznő. Az egyik magyar tárgyú s a pesti Operában kerül bemutatásra. Szövegét a divatos német regényíró: Hans Heinz Ewers írta. *Kőműves Kelemen* történetét dolgozza fel benne az ismert székely népballada után. A librettót Lányi Viktor fordította magyarra. Az operán, mely egy előjátékból és két felvonásból áll, még 1914 évben kezdett dolgozni s két-három év előtt már be is fejezte. Ezidőszent a hangszerelésén dolgozik.

— Másik kész operája *Sternheim Károly* vigjátéka után *Góth Ernő* librettójára készült. Címe: *Der Tenor*. Komikus opera, melyet Münchenben szándékozik előadatni. Ezt is 1914-ben kezdte, két felvonással még a forradalom előtt elkészült. A diktatura azonban megakasztotta munkájában s egy évi szünet után most vette ismét elő s fejezte be a harmadik fejezést.

— Jövő év februárjában Amerikába megy turnéra. Megelőzőleg azonban Budapesten is fog szerepelni, részint a filharmonikusokkal, másrészt a Beethoven jubileum alkalmából rendezendő estélyeken, mikor is Beethoven zongorára írt összes szonátáit fogja előadni.

— Amerikában csak pár hónapig marad, — folytatja a művésznő — s azután feltétlenül visszatér Magyarországra.

— Irja meg kérem — mondja végül — hogy kivándorolni nincs szándékában, itt akar élni továbbra is, mert neki csak egy hazája van s ez: Magyarország.

Hirek az operából.

Az operának sok mindenféle baja között éveken át az állandó igazgatóválság volt a legnagyobb. És ez eredője volt mindennek, ami az operaház nivójának lassu, de biztos leszállását okozta. Tudta mindenki éveken át, hogy az igazgató nem felel meg feladatának, hiszen még a vicclapok is ezzel foglalkoztak, nem használt semmit. A hivatalos körök nem vettek tudomást róla. Aztán mégis csak kénytelenek voltak törödni vele. De abban sem volt köszönet. És telt az idő; az opera viszonyai egyre ziláltabbak lettek, igazgató pedig hosszú időn keresztül egyáltalában nem is volt. Mindenféle bizottságokkal kísérleteztek, aztán egy dilettánsra bízta mindent, aztán megint senkire és így tovább. Közben nem felejtették el az operaház ügyeit a napi politikával is összehasonlítani.

Áldatlan állapotok voltak ezek, amelyekhez éppen csak az elmúlt évi rendszer kellett, hogy a tönk szélére jutassák az operát és már szó is kezdett lenni a magánkézbe való bérbeadásról, mint a tehetlenség egyetlen mentő eszméjéről, amikor végre föleszméltek. Hiszen a közönség és maguk a művészek is szinte harsogták az illetékeseknek: „Te illetékes, hát nem látod, hogy az operának van igazgatója; igazgató, akit a rávaló hivatottság a közönség, és művészek bizalma, szeretete és nagyrabecstülése jelölt ki erre a tisztségre, miért nem szentesíted hát a hozzáértők akarátát?”

És jött az Illetékes és fölhalálta Kolumbus tojását.

Hosszu évekre volt szükség, hogy egy arra való igazgatót találjanak az operának! Ne keseregjünk a multan, örüljünk hogy végre valahára megtörtént.

A mostani szezon elé a legnagyobb bizalommal nézhetünk. És látva a serényen folyó konszolidáló munkát, meg vagyunk győződve róla, hogy várakozásunkban nem is fogunk csalódni.

Az új irányítás mindent revízió alá vesz, mindent igazságosan mérlegel: a rosszat elveti, a jót megrögzíti.

A tagok közül kevés kivétellel mindenkit megtartottak, az eltildözötteket pedig visszaszerződtették. Fizetésükkel a művészek megvannak elégedve, mint ahogy a zenekar tagjai is kielégítve látják igényüket.

Most aztán revízó alá veszik a műsrot is és mindent átdolgoznak. Figyelmük kiterjed minden apró vonatkozásra, úgy, hogy ezen túl tökéletes előadást akarnak produkálni. Ez a program szigorúbb követelményeket támaszt a tagokkal szemben, úgy hogy most fog elválni, ki mit tud és csakis ennek a szezonnak tanulságai alapján végzik el a szükséges szelekciót. Látnivaló, hogy ez az egyetlen helyes és igazságos szempont.

A megnyitást folyó hó 18-ikára tervezik *Hunyady Lászlóval* s reméljük ennek semmi akadálya sem lesz.

Különösen az első szezonban egyelőre a régi műsrot adják.

később következnek az új operák. Tervbe van véve *Poldini: Falusi lakodalma*, *Dohnányinak: Kőműves Kelemen* legendájából készült operája és még több más is, amelyről egyelőre nem szívesen nyilatkozik a direkción.

A reprizek közül: *Fideliót* a *Beethoven* tünnepély, a *Bolondot* a *Rákosi* jubileum alkalmával és a *Figarót* tavasszal fogják színre hozni.

Sándor Erzs.

Felkerestük a kamaraénekesnőt, hogy a jövő szezonra vonatkozó tervei felől hozzá kérdést intézzünk. A kiváló művésznő fogadta lapunk munkatársát s előtte a következőként nyilatkozott:

— Igen nagy várakozással nézek az operaház új szezonja elé, mert tudom, hogy az igazgatóságot művészi szempontok vezetik s meg vagyok győződve afelől, hogy az idei szezon művészi eseményekben gazdag lesz.

— A magam részéről különösen örülök *Rákosi-Szabados* operájának, a *Bolondnak* felújításán. *Bimbillához* kedves emlékem fűződik. Ez volt az a szerep, amelyben felfedezték, hogy tulajdonképpen nem is vagyok oly „jégcsap“, mint azt addig hitték, hanem tudok temperamentummal is játszani. Szegény megboldogult *Takács Mihály* volt benne a partnerem, akinek híres szerepe volt a *Bolond*. Vele ábrázol a fénykép is, mely a leutóbbi repriz idején készült. Sok jó és szép szerepem volt, azonban egy sem állott közelebb egyéniségemhez, mint ez.

— Felújítjuk továbbá *Strausz Ariadnéját* is, melyet a diktatura alatt mutattak be először. Akkor csak szakszervezeti tagok nézhették meg, akik unatkoztak. Az igazi zenekedvelő közönség elé tulajdonkép csak most kerül. Érdekes, hogy annak idején még a férjem sem kapott jegyet, mert nem volt szakszervezeti tag és kénytelen volt a szolgák közt állva hallgatni az előadást.

— Régi szerepeim mellett újra is készülök. *Susannet* fogom énekelni a *Figaróban*.

— Külföldi turnéra nem megyek, mert az operával kötött szerződésemmel tiltja. Hosszabb időre ugyanis nem akarnak elengedni. Legutóbbi szerződéskötéskor ép azért emelték fel közel százezer koronával a fizetésemet, hogy lemondjak ez évben a tervbevetett külföldi körutáról.

— Szándékomban van azonban országunk megszállott városai-ban *Pozsonyban, Temesváron és Kassán* fellépni. Erre sajátos okaim vannak.

— Budapesten önálló koncertet nem adok, azonban közreműködöm a *Scala* által rendezendő klasszikus estéken. Fel fogok lépni továbbá egy dalestén is, ahol régi magyar dalokat fogok előadni.

Az intervjú itt megszakad, a művésznőt valaki keresi. Egyedül maradok a pazar fényűzéssel berendezett szalonban. Az asztalon *Babits* Dante-fordítását pillantom meg, felütöm s olvasgatom az ismert sorokat. Pár percig vagyok így, mikor megjelenik a kamara-énekesnő férje, a végtelenül szimpatikus *Bosnyák Zoltán* s bejelenti, hogy az intervjút folytatni most nem lehet, mert ép most érkezett ajánlat *Bukarestből*, melyben arra kéri fel a kamaraénekesnőt, lépjen fel, mint vendég, az ottani operában s adjon két önálló hangversenyt. A részletekről bővebben nyilatkozni még nem lehet, annyit azonban elárulhat, hogy a felkínált honorárium vetekedik a magyar operaház egy jól javadalmazott tagjának egész évi fizetésével.

Az operaház ujonnan szerződtetett tagjai.

Az operaház ügyeinek átszervezésénél kitűnt, hogy néhány visszaszerződtetett tagon kívül még új tagokra is szükség van. A próba-éneklésnél a direktió kiválogatta a jelentkezők legjavát és így az intézet művészi személyzete néhány új tehetséggel gazdagodott. Csupa fiatal művészek ezek, akik többnyire most végezték tanulmányaikat és még — a szokásos vizsgaelőadásoktól eltekintve — a nyilvánosság előtt nem is szerepeltek. Néhálynak közülük nagyon szép hangja van, de tehetségük egyelőre nem érvényesülhet eléggé, mert eleinte csak kisebb szerepekben lépnek föl. Mindjártuk legfőbb vágya, hogy minél előbb nagyobb, képességeiknek megfelelő szerepeket kaphassanak, ami különben előbb-utóbb ugyanis bekövetkezik.

Néhány sorban bemutatjuk olvasóinknak az új tagokat.

Alszegehy Olga. Művész családból származik, leánya Alszegehy Kálmánnak az opera kiváló rendezőjének és huga Alszegehy Irmának, a Nemzeti színház nagytehetségű művésznőjének. Szerepköre: szoprán-szubrett. Anthesnek egyik igen tehetséges növendéke volt.

Andai Piroska. Olyan mint a neve. A vizsgaelőadáson nagyon szép *Delila* volt és csodásan énekelt. De most, mivel még nincs színpadi gyakorlata, egy kissé még várnia kell míg megkapja kedvenc szerepeit, tekintve, hogy ez rendes szokás az operánál. Anthesnél tanult.

Doré Gusztáv: Szinpadí hősök.

Biszterszky Aranka. A nemzeti zenede operaiskolájában tanult Nossedánál, akiről áradozva nyilatkozik. Nyilván szép hangja van, mert a mester előszeretettel foglalkozott vele és most, hogy az operához került, szeretné, ha becsületére válnék mesterének.

Kadnár Mária. A zeneakadémiának volt tehetséges növendéke. Szép lírai szopránja van. Először a Walkürben lép föl.

Kruyswyck Anna. Őt nem kell bemutatnunk olvasóinknak. Elégge ismerős a Városi és Belvárosi színházbeli szereplése korából. Eddigi szinpadí gyakorlata hasznára volt ugyan, de mégis helyesebb, hogy az operához szerződött. Itt van az ő méltó helye.

Székely Marion. Tagja volt a berlini operának, ahol nagy sikerei voltak. Reméljük, nálunk is megteszi a magáét.

A férfiak közül:

Komáromy Pál. Basszista. Drezdában tanult Graefnél és Iffertnél. Mint katona Kolozsvárra került, ahol a Nemzeti Színházhoz szerződött és most, hogy a szervezés alatt álló román operához két kolleganőjével: *Lévay Ilonkával* és *Baranyai Jolánnal* együtt meghívták, de ők a meghívást visszautasították, mind hármuknak el kellett hagyniok a várost. Így került Komáromy az operához.

Szentmihályi Tibor. Edesanyjánál Steinhaus Gyulánénál tanult. Még sehol nem lépett föl. Első szereplése a *Hunyadi Lászlóban* lesz, a királyt fogja énekelni. Egyébb szerepei: Turridu, Erik, Walter a Tanhäuserből stb.

Pilinszky Géza. A zeneakadémiában tanult. Előbb brácsát, zeneszerzést és csak azután adta magát az éneklésre. Pozsonyban már szerződötve volt. Szerepei a Bohémekben, Ariadne-ben, Lakmében, Mesterdalnokokban; bariton.

Dr. Pogány Ferenc. Őt éves szibériai hadifogságból került haza. Most, hogy az orosz nyomoruságból egyszerre az operába került,

nagy ambícióval készül szerepeire: Telramundra, Scarpiára, Petur bánra, Luna grófra stb.

Závodszy Zoltán. Anthesnél tanult a zeneakadémiában. Tehetése a legutolsó vizsgaelőadáson már feltűnt. Kedvenc darabjaiban lépett fel: Sámson és Delilában és a Traviatában. Mint mindnyájan az ujonnan szerződettek, ő is várja, hogy minél előbb nagy szerepet kapjon.

Szinpadi kosztümök.

A mult hetekben nyitotta meg jelmezkölcsönző intézetét *Tapolczai Dezső*, a Városi színház kitűnő igazgatója. Érdeklődéssel nézegettük ezt a meglepően gazdag jelmeztárat: a sokféle színekben pompázó és különböző korokból való kosztümöket, sisakokat, fegyvereket, palástokat, egyenruhákat és többek között *Kukorica Jancsi* remek díszmagyar ruháját, amelyet rendszerint a francia király udvarában visel.

Elmult korok történetei elevenednek meg előttünk ebben a környezetben. Itt az angol királyok díszruhái büszkélkednek, amott egy középkori lovag ruhája simul szerelmesen egy várkisasszony szemérmes ruhájához. De olyan egyenlőség uralkodik itt a fogások e birodalmában, mint sehol a földön, még a mesebeli országokban sem. Együtt vannak itt a jobbágyok, nemesek, főpapság, uralkodók ruhái: egyik sincs magasabbra akasztva a másiknál; még a kölcsönzés díja is talán egyforma.

A megírt daraboknak színpadon való megelevenítésénél eléggé jelentékeny szerepe van a kosztümöknek is. És a rendezőknek ugyancsak felkészülteknek kell lenniök ahhoz, hogy ne vétsenek a történeti hűség ellen. Nagyobb színpadokon nem is fordul elő botlás, annál több a kisebb rangú színházaknál, nem is szólva a vidéki társulatok legtöbbszöréről, ahol a kosztümözés kiapadhatatlan forrása a komikus hatásnak. A vidéken még adnak elő népszínműveket. Egy alkalommal például láttuk, hogy lobogós gatyákba bujtatott magyar paraszt legényeket ábrázoló statiszták — nyár lévén — részint giradi kalapot, részint pedig oldalt lehajtott, gigerli stilusu nemeskalapot viseltek és nagykomolyan bömbölték a tragikus nő elbukásának szentenciáját.

Kisebb-nagyobb „tévedés” majdnem mindenütt előfordul. Egy nagyobb színpadon egyszer egy kőkorszakbeli drámai hős kezén olyan gyémánt gyűrűket láttunk, aminket a kőkorszakban nem nagyon viseltek. Vagy a háború előtt Nürnberg egyik nagyobb színházában, a *Cigánybáró* második felvonásában szereplő rongyos kőborcigányokat kifogástalan lengyel díszruhába öltöztették, széles szalaggal a vállukon — természetesen olasz színekben. És a németek nem nagyon kételkedtek benne, hogy cigányaink csizmás lengyel díszruhában járnak, hiszen a cigánymuzsikusokat még fantasztikusabb gála ruhákban látják.

A históriai jelmez első bevezetője Brühl gróf, berlini intendáns.

volt. A XIX. század elején ez az ujitás forradalmi volt s bár mindenkinek tetszett, a régi hagyománnyal még sokáig nem szakítottak. Továbbra is szokásban volt például: Krisztus előtti darabokban szandált, Krisztus utániban lovaglócsizmát használni.

Különösen furcsa állapotok uralkodtak az opera színpadokon. „*Tell Vilmos*”-t például a német reformáció korának ruháiban játszották, autentikus svájci nemzeti viseletnek tartva ezeket természetesen.

Még két évtizeddel ezelőtt az operai tenoristák minden egyes ruhadarabja más-más korból való volt és a közönség annyira hozzászokott ehhez, hogy később a megfelelő kosztümirozás ellenszenvet keltett.

Az operai brigantik, a „*Fra Diavolo*”-k hihetetlenül merész maskarája szinte tipikussá vált. Nagyon sok bajuk volt azoknak a rendezőknek, akik a hagyományokkal ellentétben a hajviselet tekintetében is történelmi hűsége törekedtek.

A *Weiningiek* nagyszerű rendező művésze mutatta meg először az ámuló közönségnek, hogyan lehet a korhűség betartásával festői hatásokat elérni. Nem volt többé szükség arra, hogy fantasztikus jelmezeket eszeljenek ki, a korhű viseleteknek megvolt a maga varázsa, különösen, ha az előadott művel és a dekorációkkal is összhangban voltak.

Reinhardt még megpróbálta, hogy diszlet dolgában a régi állapotokat elevenítse föl és sokszor egy hátsó függönnyel is beérte, de a korhű jelmezeket ő sem találta fölöslegesnek.

Végül pedig, hogy a pesti színházak viszonyaira rátérjünk, örömmel állapíthatjuk, hogy rendezőink legnagyobb része kiválóan művelt szakember, akik igazán értékes, művészi munkát végeznek.

P. I.

Filharmonia.

Kerner István operaházi elfoglaltsága miatt a *Filharmoniai Társaság* vezetését *Dohnányi* vette át. Nyáron szorgosan dolgozott ez évi műsorok összeállításán és valóban néhány nagyon szép koncertre van kilátásunk. Tíz estére terjedő ciklust terveznek és négy rendkívüli hangversenyt. Műsoruknak néhány szenzációs száma is lesz. Ritkán hallott nagyszabású művek, magyar szerzők néhány új szerzeménye kerül előadásra. Műsoron van többek közt:

Csajkovszky: Manfred-je, *Strausz: Zarathustra*-ja, amelyet már tíz éve nem hallottunk. A negyedik estén például kamarazenét kapunk a zenekar tagjainak külön csoportokba való szereplésével. Tavasszal külön Skandináv-estét rendeznek *Bellini*-val, *Grieg* és *Nielsen* szimfóniával. Ez a Vigadóban lesz, míg két héttel később Bach születésnapján a Városi Színházban rendeznek *rendkívüli hangversenyt*. A többi tíz zeneestélyt a Zeneakadémiában rendezik, amelyre bérletet is hirdetnek.

Előkészületek a Beethoven-ünnepre.

A magyar főváros nyolc napig tartó koncertciklussal fogja megünnepelni a legnagyobb zeneszerző százötvenedik születésnapjára évfordulóját. A közönség érdeklődéssel várja ezeket a hangversenyeket, amelyeken a mester legfőbb műveit fogja hallani.

Dohnányi a legkiválóbb Beethoven-interpretálók egyike, sorozatosan eljátsza a zongorairodalom legértékesebb műveit: Beethoven összes szonátáit.

A *Filharmoniai Társaság* egy rendkívüli hangversenyen *Dohnányi* vezetésével előadja a ritkán hallott *II-ik* és *VIII-ik*, valamint a nagyon népszerű *V-ik szimfoniát*.

Míg az *Operaház* három estét szentel Beethoven emlékének. Az egyikben a *Prometeusz*-balletet hozza színre, ezt megelőzőleg pedig — az érdekesség kedvéért — a *Prometeusz* motívumaiból készült *III-ik szimfoniát*.

Aztán fölelevenítik a *Fideliót*. És végül a ciklus nyolcadik napján előadják a mester chef d'œuvre-jét, a *IX-ik szimfoniát*. Ugyanezen az estén, előbb *Pécsey Lajos* Londonban élő magyar hegedűművész eljátsza a hegedűkoncertet.

A zeneegyesületekről.

Pesten a koncertek ügye rendben van. Egy este néha három hangversenyt is rendeznek és a közönség egy része — különösen, ha két egyformán kiváló és népszerű művész lép fel; az egyik a Vigadóban, a másik a Zeneakadémiában — gyakran azt sem tudja melyikhez menjen.

Sajnos, ezzel szemben a vidéken szomorú állapotok uralkodnak. Egy-két nagyobb város kivételével, ahol szintén elég ritkán van hangverseny, különösen a kisebb városokban csak nagyon ritkán jut eszébe egy-egy könyvkereskedőnek, hogy jelentékenyebb művészt hívjon meg vendégszereplésre. Nagyon csekély a vállalkozói kedv és így a kisebb városok zenei közönsége néhány diletáns előadásra van utalva.

E sajnálatos viszonyok megváltoztatására az Olasz-, Spanyol- és Franciaországban meghonosodott ugynevezett „*Société*” rendszert ajánljuk a vidéki zenekedvelőknek.

Az említett országok minden valamire való kis városkájában is az intelligensebb közönség kulturegyesületeket alakít, amelyeknek tagja bárki lehet. Az arra hivatott vezetőség pedig a befolyó tagsági díjakból időközönként — még pedig nagyon is gyakran — hangversenyeket, felolvasásokat és tudományos előadásokat rendez. Értékes, magas színvonalú előadások ezek, amelyek jólhonorált szereplői elsősorban az

egyesület hivatásos művészei, írói és tudósai közül kerülnek ki, de nagyon gyakran idegen vendégeket is meghívnak.

A nagyobb városokban specializálódva külön irodalmi, külön tudományos és külön zeneegyesületek vannak. Némely helyen három-négy ilyen egyesület is van.

Az olasz közönség már megszokta egyesületeinek hangversenyeit és más egyesületen kívüli előadásra nem szívesen jár. Ezért aztán idegen művészek, ha valahol koncertezni akarnak, ilyen „Société”-vel hivatják meg magukat.

Az eredmény azt mutatja hogy ez a rendszer jótékony hatással van a vidéki zeneélet fejlődésére, miért is nagyon üdvös volna, ha nálunk is meghonosítanák.

Vidéki városok zenekedvelői, kiknek nincsenek fővárosi összeköttetései, keressék meg szerkesztőségünket, amely készséggel szolgál mindennemű utbaigazítással.

Liszt reminiszcenciák.*

Amikor *Liszt Ferenc* kiválóságát már az egész világ megismerte, híre az orosz udvarba is eljutott. És habár II. Sándor cárnak — dinasztikus tradícióhoz hiven — a zenéhez semmi érzéke sem volt, fejedelmi szokás szerint magához hívatta a kiváló muzsikust.

Liszt sokkal nagyobb szellem volt, semhogy erre a meghívásra tulságosan büszke lett volna. És barátai nem is nagyon könnyen tudták rávenni, hogy a meghívást elfogadja. De elfogadta.

Pazar pompával rendezték az estélyt. Az udvarbeliek ragyogó diszruhában jelentek meg, a hölgyek csodaszépek voltak — és nagyképtűek. Az urak értéküket ruháikon viselték. Liszt minden meghatódás nélkül egyszerűen a zongorához ment és játszani kezdett. Egy kis idő múlva észrevette, hogy a Mindenható Cár egyik udvari emberével beszélget és ezért elhallgatott.

A hirtelen beállott csöndre a cár is figyelmessé lett és a mesterhez küldte egyik szárnysegédét, hogy elhallgatásának okát megtudakolja.

Liszt erre finom iróniával szólt:

— Ha a cár beszélget, mindenkinek hallgatnia kell.

De a cár csak biztatja, hogy ne zavartassa magát.

*

Ugyancsak ez alkalommal egy orosz tábornok, a mester többrendbeli kitüntetésait látva, csodálkozva kérdezte:

— Ugyan, kedves Mester, honnan van ez a sok kitüntetés, hiszen ön sohasem volt háboruban?

*) E kis történeteket Liszt Ferenc egyik legkiválóbb tanítványa mesélte el lapunk számára, így tehát hiteleségük kétségtelen.

— Őh én sokkal inkább csodálkozhatnék az ön kitüntetésén, szólt meggyőződéssel a Mester — hiszen ön sohasem zongorázott!

*

Amikor Bécsben lakot Liszt, tömegesen zarándokoltak el hozzá kisebb-nagyobb zenei kitünőségek, úgy hogy később külön protekció kellett ahhoz, hogy valaki hozzá bejusson.

Egyszer egy nagyon szép asszony könyörgött meghallgatásért, akit az előkelő világban kiváló tehetségnek tartottak és aki Lisztet is csak azért kereste fel, hogy a legilletékesebb művész dicséretével még ragyogóbbá tegye művészi nimbuszát.

A mester kitüntető érdeklődéssel fogadta a szép asszonyt és megkérdezte tőle, mit akar előadni?

— Talán Chopin B-moll Scherzóját — szólt a nagytehetségű előkelőség az önmegbecsülés határozott hangján.

— Ah, das Gouvernanten Scherzo — sehr schön, szólt a Mester finom gunnyal.

És az asszony eljátszotta. Liszt ekkor odalépett hozzá és áradni kezdett:

— Nagyszerű, remek, igazán örülök, hogy ezt most eljátszotta nekem, de örömöm teljessége öntől függ Asszonyom, ugye megígér valamit?

— Mindent — mester . . .

— Ugyebár megígéri, hogy ezt most utoljára játszotta életében? Így nagyon jó barátok maradhatunk.

K.

HIREK

Toscanini. Páduában ezidő szerint nagyarányu gazdasági kiállítás van. Ez alkalommal a város vezetősége mindenféle ünnepélyt rendez, amelyek legnevezetesebbje az a hét estélyből álló koncertciklus, amely egyidőre zenei gócponttá avatta Páduát. És e koncertciklus hőse: *Toscanini*.

Toscaninit nem kell bemutatnunk. Köztudomás szerint ő ezidő szerint a legjobb olasz dirigens, akinek minden szereplése hazájában mindenkor szenzációszám

megy. Most is, tekintve, hogy koncertjeit heteken át országszerte hirdették, ezerszámra jöttek Páduába az ország különböző részeiből olyanok, akik kizárólag *Toscanini* koncertjei kedvéért tették meg az utat. Mellette a gazdasági kiállítás ügye koncertjeinek ideje alatt ugyszólván egészen mellékessé zsugorodott.

A koncerteket a községi tanács hires Donatello falovával díszített termében tartották, amelyben legalább négyezer ember számára van hely. És a közönség e hatalmas termet minden egyes alkalommal zsufolásig megtöltötte.

Mindenkor, ha *Toscanini* a terembe lépett, a közönség és a zenekar tagjai földlállással fejezték ki szeretett mesterük iránti rendkívüli tiszteletüket. Az egyes számok után pedig nehezen szűnő tapsorkánnal és éljenzéssel adtak kifejezést elragadtatásuknak.

A zenekar maga gyöngé volt, mint ahogy ez általános baja az olasz zenei életnek és mégis ilyen másodrendű zenekarral csodálatos munkát végzett *Toscanini*.

Munkáját jól meg is fizették.

Minden egyes fellépéseért ötezer lírát kapott, míg a koncertek előkészítése százötvenezer lírába került.

Egy új cseh hegedűművész. *Prihoda* *Vásdnak* hívják és ezidőszertől Olaszországban aratja sikereit. *Toscanini* fedezte föl és ez biztosítja népszerűségét — legalább is Olaszországban.

Akit *Toscanini* pártfogol, annak biztos sikere van és ennek a sikernek semmi sem árt. Mint ahogy nem árt *Prihodának* a komolyabb műkritika tartózkodó, hüvösebb fogadtatása sem. Hiába, a közönség rajong a fiatal művészért, mert *Toscanini* márkájával jelent meg és a nők különösen azért, mert szép fiú.

És impresszáriója nagyon jól dolgozik. Kalandosabbnál kalandosabb történeteket talál ki a közönségnek, amely tudvalevőleg rajong az ilyesmiért. Érdekes például, hogyan adják elő a művész tehetségének fölismerését.

Egyszer egy kávéházban ült *Prihoda* barátaiival, ahol éppen

egy kisebbbrangu zenekar játszott. Egyszerre csak odalép *Prihoda* a dirigáló első hegedűshöz, kiveszi hegedűjét a kezéből és játszani kezd. A közönségnek tetszett a csinos fiatalember vállalkozása; egy ur pedig hozzámént, megölelte és fölkerlte, hogy látogassa meg. Ez az ur, mint később kitudt *Toscanini* volt, akit a közönség harsányan megéljenzett és míg csak el nem távozott, az ujonnan fölfedezett művésszel aladón ünnepelte.

Vagy pedig egy újsághír szerint, amikor *Prihoda* éppen Pármában koncertezett, valami miatt a munkások sztrájkoltak, tünteltek, sőt a kivonult katonaságot meg is támadták. Majdnem komoly összeütközésre került a sor, amikor a művész meghallotta a lármát, kilépett a koncertterem erkélyére és játszani kezdett. Az emberek figyelmessé lettek a hegedűszóra és egészen elcsöndesedve, nagy áhitattal hallgattak oda.

Később pedig harsányan megéljenezve a művészt, megnyugodva, sőt bajukat el is felejtve, széjjeloszlottak.

Ugy látszik *Prihoda* még *Orfeusz*on is tul tett.

Krauss Mihály a „*Marika*” szerzője Berlinben él. Zenekart szervez, koncertezik, komponál. A legutóbb megzenésítette *Lengyel Menyhért* színművét a *Táncosnő*t, amely először a hamburgi operában kerül bemutatásra. Sőt egy színházi ügynökség már Amerika számára is megvette.

Baklanoff. Berlinben kurfürstendami *Marmorsaal*ban koncertezett, de feltűnő sikertelenség-

gel. Formálisan megbukott. A közönség hűvösen fogadta és csak néhány orosz diák tapsolt. Éppen így járt a *Königgrätzer Theaterben* rendezett három estélyen is. Sőt a sajtó is kedvezőtlenül nyilatkozott róla.

Csodálkoznunk kell ennek a nálunk előnyösen ismert jőnevi művésznak a sikertelenségén. Ugy látszik, már nem a régi. Az előadóművészek közös tragikumuk ez: ha megöregszenek, a közönség elfelejti régi sikerüket, tehetségüket, amelyben annyit gyönyörködött. Könyörtelenül azt kívánja, hogy a művész örökké fiatal maradjon. És ha nem a régi hangján énekel, elkergeti. Aztán el is felejt — *Verba volant* . . .

Wagner ismeretlen ifjúkori műve. Mint a königsbergi városi színház karmestere, huszonhárom éves korában nyitányt, egy indulót és egy nagy papi kórust komponált egy eddig ismeretlen darabhoz. Ez a darab, mint mostanában megállapították, 1837. február 17-én került színre „*A pogányok utolsó összeesküvése, vagy a német lovagrend Königsbergben*” meglehetősen hosszú címmel. A romantikus történelmi dráma szerzője *Singer* nevű népszerű színész volt, aki a darabot saját jutalomjátékára írta s a fő női szerepet *Wagner* ifjú felesége játszotta benne. Ez még valószínűbbé teszi, hogy a zenekíséretet *Wagner* írta. A darab úgy látszik csak egyszer

került színre s a kézirat anyaga eltűnt. Így hát egyelőre le kell tennünk arról, hogy a mesternek ezt az ifjúkori művét megismerhessük.

Kamarazenei színter Hollandiában. A Waldbauer-féle kamarazenei társaság legközelebb ismét Hollandiába indul, hogy ott hangversenyeket adjanak. A hollandok annyira kedvelik a nagyszerű művészeket, hogy tárgyalásokat folytatnak velük az iránt is, hogy tavasszal Holland-Indiában szerezzenek dicsőséget a magyar névnek. Erre az érdekes utra hír szerint *Dohnányi* Ernőt is sikerül majd megnyerniök.

Kéthelyi né Wakotsch Margitot, aki a Nemzeti Zenede operaiskoláját, *Noseda* Károly igazgató vezetéke alatt, kitűnő eredménnyel végezte, a „Scala” koncertrendező iroda hangversenykörútra szerződtette. A művész né dalokat és operatörkéket énekel.

Koncert a vizparton. Kornstein Egon, a Waldbauer-quartett ismert brácsaművésze és Szikra Lajos, a fiatal hegedűművész Balatonaligán töltötték a nyarat. Egy este Kornsteinnek különös ötlete támadt. Hatalmas máglyát rakott a vizparton s annak lobogó lángjainál rögtönzött koncertet, melynek vége a hajnali órákba nyúlt. Az előkelő nyaralóközönség tetszéssel fogadta a művészek kissé furcsa körülmények között rendezett vállalkozását.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL
Budapest, VII. ker., Rózsa-utca 40/a.

Hivatalos órák: d. n. fél 3-tól fél 5-ig.

Előfizetni lehet és hirdetések felvételnek VI., Andrassy-ut 46. dohánytőzsdé, Müller-féle könyvkereskedés Andrassy-ut 32., Zipser és König-féle zenekereskedés Andrassy-ut 4., Kohn E. könyvkereskedés VII., Váci-körút 26., Nádor Kálmán zeneműkereskedés IV., Károly-körút 8., Scholtz Testvérek könyvkereskedés IX., Ferenc-körút 19—21. és VIII., Rákóczi-ut 23. dohánytőzsdé.

Nyomatott Szeredai Leó nyomdájában, Budapest, IX. ker., Lónyai-u. 64. szám.

SZEREDAI LEÓ
KÖNYVNYOMDÁJA
IX., LONYAY-UTCA 64

